

УДК 339.543, 336.02

JEL H20

DOI: <https://doi.org/10.32782/2617-5940.1.2026.19>**Олексій Найденко**

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної торгівлі,
митної справи та фінансових технологій,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0638-3965>
E-mail: oleksii.naidenko@hneu.net

Катерина Гунько

заступник директора департаменту – начальник управління
розвитку персоналом Департаменту по роботі з персоналом
Державної митної служби України,
радник митної служби 1-го рангу,
Державна митна служба України;
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри міжнародної торгівлі,
митної справи та фінансових технологій,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1717-5937>
E-mail: katya.shlepotina@i.ua

РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ ДОХОДІВ

***Анотація.** В умовах воєнного стану перед державою стоїть непросте завдання щодо наповнення бюджету, одним із джерел якого є митні платежі по операціям ЗЕД. Зміни, які відбуваються в митній політиці пов'язані не лише з воєнним станом та бюджетними потребами, але й з вимогами Угоди про асоціацію з ЄС та вимогами МВФ. Метою дослідження є аналіз реалізації цілей митної політики в умовах воєнного стану для пошуку існуючих проблем та обґрунтування шляхів їх вирішення. Доведено, що незважаючи на велику кількість змін, що відбуваються в митній політиці держави не до кінця вирішеними залишаються цілі Національної стратегії доходів, які пов'язані з обґрунтованим застосуванням митних та податкових пільг, реалізації переваг інституту авторизованих економічних операторів, передачі правоохоронних функцій митним органам та забезпечення подолання корупції в митних органах. З'ясовано, що існує відмінність між податковими та митними пільгами, які наводяться в Довідниках пільг Державної податкової служби та звітами, які податкові органи надають Міністерству фінансів України. Також окреслено проблему необґрунтованого поділу податкових пільг на ті, що є втратами доходів бюджету та інші пільги. Встановлено, що розвитку інституту авторизованих економічних операторів в Україні заважає трудомісткість у підготовці анкети самооцінювання та іноді незрозумілі критерії, що в свою чергу впливає на відсутність визнання в ЄС інституту авторизованих економічних операторів в Україні. Досліджено, що проблема передачі правоохоронних функцій до митних органів в першу чергу полягає у відсутності дорожньої карти дій та кваліфікованих кадрів в митних органах, які в змозі будуть здійснювати оперативно-розшукові дії в рамках кримінального законодавства та запобігати контрабанді, яка призводить до значних втрат доходів бюджету. Узагальнено основні проблеми подолання корупції в митних органах, які носять системний характер та не можуть бути вирішеними лише в рамках митних органів. На підставі проведеного дослідження обґрунтовано пропозиції щодо змін у митній політиці України, для реалізації ключових цілей Національної стратегії доходів.*

***Ключові слова:** митна політика, Національна стратегія доходів, митні пільги, податкові пільги, авторизовані економічні оператори, митний контроль, корупція, контрабанда.*

Oleksii Naidenko

PhD in Economics,
Senior Lecturer in the Department of International Trade,
Customs and Financial Technologies,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0638-3965>
E-mail: oleksii.naidenko@hneu.net

Kateryna Hunko

Deputy Director of the Department – Head of the
Personnel Development Division, Human Resources Department
of the State Customs Service of Ukraine,
1st-rank Customs Service Adviser,
State Customs Service of Ukraine;
Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at the Department of International Trade,
Customs and Financial Technologies,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1717-5937>
E-mail: katya.shlepotina@i.ua

IMPLEMENTATION OF CUSTOMS POLICY GOALS IN THE NATIONAL REVENUE STRATEGY

Abstract. *In conditions of martial law, the state is faced with a difficult task of filling the budget, one of the sources of which is customs payments on foreign economic activities. Changes occurring in customs policy are related not only to martial law and budgetary needs, but also to the requirements of the Association Agreement with the EU and the requirements of the IMF. The purpose of the study is to analyze the implementation of customs policy goals in conditions of martial law in order to find existing problems and justify ways to solve them. It is proven that despite the large number of changes occurring in the state's customs policy, the goals of the National Revenue Strategy, which are related to the justified use of customs and tax benefits, the implementation of the benefits of the institution of authorized economic operators, the transfer of law enforcement functions to customs authorities and ensuring the overcoming of corruption in customs authorities, remain not fully resolved. It was found that there is a difference between tax and customs benefits listed in the Handbooks of Benefits of the State Tax Service and the reports that tax authorities provide to the Ministry of Finance of Ukraine. The problem of unjustified division of tax benefits into those that are losses of budget revenues and other benefits is also outlined. It was established that the development of the institute of authorized economic operators in Ukraine is hindered by the complexity of preparing the self-assessment questionnaire and sometimes unclear criteria, which in turn affects the lack of recognition in the EU of the institute of authorized economic operators in Ukraine. It was investigated that the problem of transferring law enforcement functions to customs authorities primarily lies in the lack of a roadmap and qualified personnel in customs authorities who will be able to carry out operational and investigative actions within the framework of criminal legislation and prevent smuggling, which leads to significant losses of budget revenues. The main problems of overcoming corruption in customs authorities are summarized, which are systemic in nature and cannot be solved only within the framework of customs authorities. Based on the research, proposals for changes in the customs policy of Ukraine are substantiated to implement the key goals of the National Revenue Strategy.*

Keywords: *customs policy, National Revenue Strategy, customs concessions, tax concessions, authorised economic operators, customs control, corruption, smuggling.*

Вступ. В складних економічних умовах та з-за наявності значного дефіциту бюджету важливу роль в економічній та фінансовій політиці відіграють митні органи, діяльність яких в першу чергу спрямована на забезпечення митної безпеки в рамках зовнішньої торгівлі. В 2025 році було зафіксовано найбільше відставання експорту товарів та послуг від імпорту – 44,5 млрд. дол. [1] Це свідчить з одного боку про збільшення обсягів імпорту, навіть в умовах воєнного стану, а з іншого – про кризу експортної політики, яка склалася не тільки під впливом воєнного стану, релокацій бізнесу та руйнування промислової інфраструктури, але й завдяки повільній реалізації цілей Національної стратегії доходів, яка в тому числі передбачає реалізацію стратегічних цілей митної політики. Звіт про реалізацію Національної стратегії доходів за 2024 рік [2] доводить, що чверть її завдань не виконуються своєчасно, що не дозволяє в повній мірі реформувати митну політику України. Хоча Звіт про виконання Угоди про асоціацію з ЄС за напрямком «Митні питання», свідчить

про виконання Україною 96 % запланованих завдань (в тому числі 5 % завдань було виконано в 2025 році) [3]. Але все ж таки залишаються проблеми, по'язані з обліком, контролем та моніторингом податкових пільг під час імпорту товарів, гармонізації українського митного законодавства до законодавства ЄС, надання митним органам правоохоронних функцій. Не слід забувати й про корупційні ризики, оскільки рівень оплати праці в митних органах спонукає деяких працівників на неправомірні дії. Тому постає необхідність детального дослідження вказаних проблем митної політики в умовах воєнного стану.

Літературний огляд. Питання митної політики завжди знаходились в центрі уваги науковців, в роботах яких розглядалися питання надання митних преференцій суб'єктам ЗЕД, імплементації Україною норм митного законодавства ЄС щодо розвитку інституту авторизованих економічних операторів (АЕО), реалізації правоохоронних функцій митними органами, посилення протидії корупції в митних органах.

Так в роботі Легкоступ І. та ін. [4] проаналізували основні особливості митних преференцій, що полягають у повному або частковому звільненні від сплати митних платежів. Автори підтримують рішення держави щодо відміни більшості митних пільг для збільшення надходжень до бюджету.

Петруненко Я. [5] акцентує увагу на застосуванні податкових і митних преференцій для бізнесу в умовах воєнного стану з погляду раціонального використання державних ресурсів. В роботі говориться про необхідність скасування деяких митних преференцій для підприємств, що працюють у регіонах України, які найменше постраждали від збройної агресії або для тих, чий виробничі потужності були переміщені до таких регіонів.

В. Тищенко та інші [6] вважають, АЕО сучасним механізмом співробітництва між суб'єктами ЗЕД та митними органами, що сприяє суттєвому зменшенню адміністративного навантаження для всіх учасників митних процедур.

Дугінець Г. та Вдовиченко М. [7] дослідили основні переваги та проблеми інституту АЕО. Автори довели, що зміст програми АЕО ґрунтується на засадах управління ризиками та забезпечення відповідності вимогам (комплаєнсу), що сприяє формуванню спрощених процедур.

Ю. Машика [8] вважає, що основними проблемами при виконанні правоохоронних завдань митними органами, є нечіткість законодавчих норм; ігнорування правового статусу митної служби, а також принципу винятковості її прав. Надання ширших правоохоронних повноважень українській митній службі дозволить їй отримати правовий статус, який відповідатиме світовим стандартам, що передбачено Національною стратегією доходів.

Дорофеєва Л. [9] наполягає на необхідності координації дій митних та правоохоронних органів для протидії контрабанді. Автор обґрунтував доцільність наділення митних органів правом здійснювати досудове розслідування та розмежування повноважень між різними органами, що проводять такі розслідування.

Шокало В. [10] вважає, що реалізація цілей цифровізації митних органів має дозволити підвищити прозорість та ефективність контролю у сфері митного оформлення. Така система має мінімізувати ризики корупції, оптимізувати моніторинг та нагляд за дотриманням митних процедур.

Гелемей М. та Лисий Г. [11] дослідили міжнародні правові норми, що стосуються протидії корупційним

проявам з боку працівників митної служби, оцінка їхньої дієвості, окреслити напрямки для їхнього вдосконалення.

Методологія. В роботі використано методи аналізу та синтезу (для виокремлення існуючих проблем митної політики держави, логічного обґрунтування для визначення шляхів вирішення проблем митної політики).

Метою дослідження є аналіз реалізації цілей митної політики в умовах воєнного стану для пошуку існуючих проблем та обґрунтування шляхів їх вирішення.

Основна частина. Проблема застосування податкових та митних пільг виникла давно. Справа в тому, що в більшості випадків податкові та митні пільги надаються без достатнього фінансово-економічного обґрунтування, що в тому числі призводить до втрат доходів бюджету. Наглядний приклад – звільнення від митних платежів імпорту авто з квітня по червень 2022 року призвело до втрат бюджету майже на 26,1 млрд. грн. Можна було б погодитися із законодавцями, якщо б пільги стосувалися лише транспортних засобів для підтримки Збройних сил України. Але пільги було надано всім платникам. При цьому як здається авторам в період з квітня по червень 2022 року громадянам регіонів, де велися активні бойові дії, такі пільги з введення імпорту авто були зовсім не потрібні.

Щокварталу Державна податкова служба України оприлюднює Довідник пільг [12], що є втратами бюджету та інших пільг. Звертаємо увагу на відсутність реального обґрунтування такого поділу пільг, оскільки вважаємо, що будь-яка пільги в тій чи іншій мірі призводить до втрат доходів бюджету.

Загалом станом на 1 квітня 2026 року Довідником пільг надаються такі пільги (табл. 1).

Наявна інформація в Довіднику пільг не в повній мірі відображає ситуацію щодо діючих в Україні податкових та митних пільг:

1. Перелік податкових пільг в двох Довідниках взагалі не містить пільги по податку на доходи фізичних осіб та ввізному чи вивізному миту, хоча за цими платежами пільги Податковим та Митним кодексами України передбачено. В останнє доречі пільги з ввізного мита відображалися у звітах Державної податкової служби України в 2015 році.

2. Відповідно до інформації щодо надходжень до Зведеного бюджету України податкові надходження від податку на додану вартість розбиваються на такі, що по'язані із внутрішньою торгівлею та імпортом. Але Довідник пільг не передбачає аналогічний поділ податко-

Таблиця 1

Податкові та митні пільги на 1 квітня 2026 року

Пільги, що є втратами доходів бюджету	Інші пільги
Пільги з податку на прибуток підприємств	Пільги з податку на прибуток підприємств
Пільги по платі за землю	Не передбачено
Пільги по ПДВ	Пільги з ПДВ
Пільги по акцизному податку з вироблених в Україні підакцизних товарів	Пільги по акцизному податку з вироблених в Україні підакцизних товарів
Пільги з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	Не передбачено
Пільги по місцевих податках і зборах	Не передбачено
Пільги із транспортного податку	Не передбачено
Пільги з екологічного податку	Не передбачено

Джерело: складено за [12]

вих пільг, що не дозволяє реально оцінити яким платникам податків надаються переважно податкові та митні пільги.

3. Довідником пільг не передбачено пільги з експорту товарів (для податку на додану вартість та акцизного податку). Якщо з ПДВ це можна пояснити наявністю статистики по бюджетному відшкодуванню ПДВ, то в акцизному податку мали б в Довіднику відображатися пільги при експорті [13].

Тож, можна зробити висновок, що існуючий Довідник пільг є не повним, оскільки не враховує суми пільг, по яких податкові органи звітують перед Міністерством фінансів України.

Загалом протягом 2022–2024 років [14] Україна щороку втрачала 160–220 млрд. грн. від надання митних пільг, а за підсумками 11 місяців 2025 року показник сягнув 285 млрд. грн. [15].

Одним із завдань Угоди про асоціацію з ЄС щодо гармонізації митного законодавства України до вимог законодавства ЄС було впровадження інституту авторизованих економічних операторів (АЕО). Україна поступово впроваджує в практику вимоги до АЕО, що потрохи збільшує кількість суб'єктів, що отримали такий статус. Станом на 10 квітня 2024 року кількість суб'єктів, що отримали статус АЕО, становила 124 підприємства [16]. При цьому більшість підприємств отримали статус АЕО-С, тобто той статус, що значно спрощує процедуру митного оформлення. А от статус АЕО-В мають лише три компанії, що підтверджує їх надійність в міжнародних логістичних потоках [17].

Доречі, збільшення кількості суб'єктів за статусом АЕО-В є ключовою умовою для початку переговорів з ЄС щодо взаємного визнання статусу АЕО.

В ЄС кількість АЕО набагато більше та перевищує 18 000 суб'єктів [18].

Впровадження інституту АЕО в Україні відбувалося із затримкою. У країнах ЄС ця система почала функціонувати у 2008 році, в той час як в Україні відповідні правові норми були затверджені лише у 2019 році. Однією з причин такого відставання було те, що процес реформування митної системи та узгодження українського законодавства з вимогами ЄС відбувався повільніше, ніж передбачалося. Окрім цього, суттєво вплинула на швидкість впровадження даної програми політична та економічна нестабільність, спричинена зовнішніми та внутрішніми кризовими явищами, зокрема війною.

Як здається авторам такі відмінності в кількості АЕО в Україні та ЄС пояснюються не лише воєнним станом в Україні, але й трудомісткістю процесу отримання такого статусу. Підготовка анкети самооцінки займає дуже багато часу та передбачає залучення багатьох відділів компанії для підготовки якісної анкети. Основною перешкодою для збільшення кількості АЕО в Україні є довготривала та складна процедура підтвердження відповідності, що формує суттєві адміністративні бар'єри для суб'єктів господарювання. Організації, які прагнуть отримати статус АЕО, вимушені проходити детальну оцінку на предмет дотримання суворих критеріїв, що потребує значних матеріальних та тимчасових ресурсів. Тому, лише обмежене число компаній змогло набути цей статус.

Також доволі незрозумілими для суб'єктів є дотримання критеріїв АЕО, оскільки, деякі з критеріїв носять здебільшого суб'єктивний характер. Так в дея-

ких критеріях застосовується поняття належний облік або належна система, що не дозволяє кількісно оцінити стан таких показників. З урахуванням воєнного стану компаніям важко знайти фахівців, з досвідом роботи в митних питаннях більше трьох років. При цьому вважаємо не роками має вимірятися досвід, а результатами роботи таких фахівців. До речі, за даними Державної митної служби основними причинами відхилення анкети самооцінювання і надання статусу АЕО були: невідповідність фінансовим критеріям (в умовах воєнного стану дуже важко виконувати такі критерії), порушення митного законодавства, недостатній рівень організаційної структури (вважаємо, що критерій носить суб'єктивний характер).

Також стопорить розвиток інституту АЕО в Україні низький рівень обізнаності серед підприємств щодо переваг програми уповноваженого економічного оператора. Брак ефективної роз'яснювальної кампанії уповільнює залучення підприємств до отримання відповідного статусу, що, своєю чергою, стримує застосування в під час митного оформлення різних видів митних спрощень.

Невирішеною на сьогодні залишається проблема взаємного визнання статусу Уповноваженого економічного оператора між Україною та ЄС. Це означає, що українські підприємства, які отримали цей статус, не можуть автоматично скористатися його перевагами на території країн ЄС. Українські компанії вимушені проходити додаткові перевірки та процедури, що негативно впливає на ефективність їхньої ЗЕД та створює для них перешкоди у конкурентній боротьбі на зовнішньому ринку.

Не в повній мірі митні органи використовують переваги цифровізації процесів регулювання. Наразі в Україні відсутня комплексна електронна система, яка б дозволяла автоматизувати подання заяв на отримання статусу АЕО, прискорити обробку документації та забезпечити прозорість співпраці між митними службами та підприємствами. Як наслідок, компанії змушені витратити значний час на адміністративні процедури.

Хотілося в відмітити, що поки не в повній мірі використовуються митними органами переваги штучного інтелекту в митному контролі. Поки є поодинокі приклади впровадження цих технологій [19]

Як і в довоєнний час, так і зараз основною проблемою в діяльності митних органів залишається неефективна протидія контрабанді (в основному підакцизних товарів). Віднесення наприкінці 2023 року до кримінальних порушень контрабанди товарів та підакцизних товарів поки не дало суттєвих покращень. Обсяги контрабанди залишаються значними. За результатами дослідження компанії КРМГ у 2024 році [20] Україна посідає друге місце за обсягом контрабандних та контрафактних тютюнових виробів в Європі, що призводить за оцінками компанії до втрат податкових надходжень в сумі 467 млн. євро на рік.

Статистика порушень митних правил в Україні свідчить про неможливість повного контролю за товарами з боку митних органів внаслідок відсутності правоохоронних функцій. Національна стратегія доходів [21] передбачає, що митні органи будуть наділені такою функцією, але коли це реально станеться, поки не зрозуміло (дедлайн відповідно Національної стратегії доходів – кінець 2027 року).

Компетенція митних органів України є суттєво обмеженою порівняно з іншими правоохоронними структурами. Такі обмеження ускладнюють повноцінний збір доказів у справах про виявлені правопорушення. Крім того, адміністративне законодавство не передбачає поняття співучасті при скоєнні правопорушень. Через це фіксується лише діяння, вчинене безпосереднім виконавцем, а інші потенційно причетні особи фактично залишаються безкарними [21].

Можливість виявляти незаконні дії, пов'язані з контрабандою товарів, зокрема із застосуванням спеціальних розшукових заходів, дозволить митним органам забезпечити швидке та ретельне розслідування злочинів та притягнення винних осіб до відповідальності. Але при цьому митні органи можуть стикатися з проблемою кваліфікованих кадрів, оскільки здійснення процесуальних оперативно-розшукових дій потребує спеціальних знань та навичок. Тож, навіть за умови передання функцій оперативно-розшукової роботи митним органам відразу не вирішить проблему контрабанди. Напевно до роботи в митних органах мають бути залучені кваліфіковані працівники з правоохоронних органів, що володіють навичками оперативно-розшукових дій.

Статистика боротьби з контрабандою демонструє збільшення кількості кримінальних правопорушень, але кількість справ, переданих до суду протягом року становить лише 28 % (в 2025 році) від кількості заведених кримінальних справ. Хоча це безумовно більше показника 2024 року, який становив 11,6 %.

Так, в 2024 році за даними Звіту Бюро економічної безпеки [22] було заведено 77 кримінальних справ: по контрабанді товарів – 28 (чотирьом особам повідомлено про підозру), по контрабанді підакцизних товарів – 49 (вісьмом особам повідомили про підозру). За цими порушеннями до суду було передано лише 9 справ: три по контрабанді товарів, шість по контрабанді підакцизних товарів.

В 2025 році [22] заведено 206 кримінальних справ по контрабанді: 102 по контрабанді товарів (підозра пред'явлена 26 особам), 104 по контрабанді підакцизних товарів (підозра пред'явлена 20 особам). Але до суду було передано 12 справ по контрабанді товарів та 17 по контрабанді підакцизних товарів.

Одним із факторів, що сприяє контрабанді є прояви корупції в митних органах. Основна причина виникнення корупційних ризиків у митних органах полягає в тому, що вони виконують контрольно-перевірочні, дозвільні, регуляторні та фіскальні функції. Кожна з цих функцій вимагає прийняття рішень посадовими особами, часто в умовах неповної інформації, складності торговельних потоків та великої кількості нормативних актів. Саме сукупність таких повноважень створює умови, в яких виникають корупційні ризики.

В першу чергу на рівень корупції впливають невеликі заробітні плати митних інспекторів, що спонукає їх до вчинення протиправних дій під час митного оформлення. За оцінками експертів, щорічні збитки України, пов'язані з недосконалістю законодавчої бази, неефективною діяльністю митних служб та контрабандою, становлять 4–5 мільярдів доларів.

За оцінками Національної агенції із запобігання корупції сфера митного контролю знаходиться на четвертому місці серед найбільш корумпованих сфер в

Україні. При цьому найбільші корупційні дії здійснюються під час проходження митних формальностей (у 2025 році це 18,1 %) [23].

По-друге плани податкових та митних надходжень іноді призводять до ситуації, коли митні інспектори намагаються завищити митну вартість товарів для збільшення суми митних платежів. На цю проблему часто вказують суб'єкти ЗЕД, під час опитувань.

Подолання корупції в митній сфері в країнах ЄС базується на системності (антикорупційні заходи інтегровані в загальну систему управління митницею); автоматизації (застосовується електронне декларування, попереднє інформування, здійснюється відбір операцій для контролю на основі ризиків та активне використання баз даних); моніторингу та оцінки (розрахунок показників ефективності, опитування представників бізнесу та персоналу). Тобто підхід до протидії корупції має носити системний характер та торкатися всіх сфер державного управління, які мають дотримуватися всіх норм законодавчих та підзаконних актів.

Також слід звернути увагу на кваліфікацію митних інспекторів, бо низька їх кваліфікація часто призводить до помилок у митному декларуванні, зниження ефективності контролю та пропуску незаконних товарів. Це, своєю чергою, негативно впливає на надходження до бюджету, збільшує ризики шахрайства та послаблює фінансову дисципліну у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що в Україні існують проблеми, пов'язані із реалізацією напрямків митної політики.

Для вирішення існуючих проблем пропонуються наступні заходи:

1. Держава має переглянути підхід до застосування податкових пільг, як це передбачено Національною стратегією доходів. Мають бути проаналізовані показники розвитку галузей економіки або підприємств, які отримували податкові пільги. Якщо податкові стимули стосуються митних платежів (наприклад, звільнення імпортного товару від оподаткування), то держава має контролювати ціну цього товару. Для цього слід визначити допустимі цінові коридори на такі товари, використовуючи підходи, подібні до механізмів трансфертного ціноутворення. Наразі ж в Україні ціни на пільгові постачання імпортних товарів майже не контролюються (наприклад, зростання цін на дизельні генератори, які були звільнено від ПДВ та ввізного мита). Пільги в Довіднику пільг мають корелюватися з переліком пільг, за якими податкові органи звітують перед Міністерством фінансів України. Пільги щодо ПДВ та акцизного податку мають бути поділені в Довіднику пільг на внутрішні та зовнішні операції. До переліку податкових пільг в Довіднику пільг мають бути включені пільги з ввізного мита, що регламентуються Митним кодексом.

2. Зміни в системі інституту авторизованих економічних операторів мають в першу чергу стосуватися більш лояльного підходу від держави щодо дотримання суб'єктами ЗЕД критеріїв оцінки в умовах воєнного стану. На період воєнного стану має бути застосовано певне послаблення для сумнівних суб'єктів, що не порушують законодавство, але тимчасово, внаслідок форс-мажорних обставин не дотримують критеріїв ліквідності та платоспроможності. Державі слід намагатися запровадити інститут митного едвайзингу, який буде передбачати

видачу певного дозвільного документа на цей вид діяльності та зменшить проблему пошуку кваліфікованих фахівців, що знаються на питаннях митного оформлення. Мають бути створені додаткові стимули для отримання суб'єктами ЗЕД статусу АЕО-В, бо це має сприяти визнанню таких суб'єктів не тільки в Україні, але й країнах ЄС. Важливо також розглянути рівень автоматизації та цифровізації митних процедур, що має суттєво прискорити обробку митних документів, мінімізувати вплив людського фактору та зменшити корупційні загрози.

3. Враховуючи законодавчі засади посилення правоохоронних можливостей Державної митної служби України, необхідно створити належну організаційно-правову базу для здійснення оперативно-розшукової діяльності, проведення дізнання та досудового розслідування злочинів, що належать до компетенції митних органів. Для цього в структурі митних органів має бути створений правоохоронний підрозділ з відповідними повноваженнями, до якого мають бути залучені фахівці з досвідом право-

охоронної роботи. Основними відділами, що мають отримати оперативно-розшукові повноваження має стати підрозділ із боротьби з контрабандою та порушенням митних правил та підрозділ внутрішнього контролю.

4. Для зниження рівня корупції в митних органах слід створити умови, за яких протиправні дії стають економічно не вигідними. Наразі ймовірність викриття неправомірних вчинків серед працівників митниці є незначною, що робить ризик покарання мінімальним. Відповідно, важливо підвищувати престиж служби в митних органах. Для зниження рівня корупційних ризиків потрібно впроваджувати в діяльність митних органів технології штучного інтелекту, наприклад під час визначення митної вартості. Подолання корупції в митній сфері неможливе лише за рахунок законодавчих змін, а вимагає досягнення високого суспільного рівня нетерпимості до корупційних провів.

Напрямами наступних досліджень будуть виступати особливості митної політики в країнах ЄС.

Список використаних джерел:

1. За 12 місяців 2025 року товарообіг України склав \$125,1 млрд URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-12-misiatsiv-2025-roku-tovaroobig-ukrayini-sklav-1251-mlrd-2598> (дата звернення 02.04.2026)
2. Звіт про стан виконання національної стратегії доходів до 2030 року у 2024 році URL: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716 (дата звернення 02.04.2026)
3. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2025 рік URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-2025-UA_web.pdf (дата звернення 02.04.2026)
4. Легкоступ І., Сاینчук Н., Соколюк М. Митні платежі як складова формування доходної частини державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2023, № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-43>
5. Петруненко Я. В. Особливості надання податкових та митних пільг суб'єктам господарювання в умовах дії правового режиму воєнного стану в аспекті ефективного використання державних коштів. *Право і суспільство*. 2023. № 5. С. 78–86. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.5.13>
6. Тищенко В., Канигін С. Азізова К. Міжнародний досвід організації перевірок кандидатів на отримання статусу авторизованого економічного оператора. *Економіка та суспільство*, 2022, № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-68>
7. Дугінець Г., Вдовиченко М. Авторизований економічний оператор: переваги та проблеми імплементації в світі. *Економіка та суспільство*, 2024, № 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-73>
8. Машиця Ю. В. Правоохоронна функція митних органів України в умовах війни: виклики та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 2025, № 92. С. 269–275. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.3.36>
9. Дорофеева Л. М. Взаємодія митних та правоохоронних органів у питаннях протидії контрабанді. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2024, № 85. С. 322–328. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.48>
10. Шокало В. С. Функціонування митних органів через призму діджиталізації. *Академічні візії*, 2025, № 39. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14635265>
11. Гелемей М. О., Лисий Г. В. Зарубіжний досвід протидії прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди співробітниками митної служби України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2025, № 91. С. 343–348. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.4.48>
12. Довідники пільг URL: <https://tax.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/dovidniki-/54005.html> (дата звернення 02.04.2026)
13. Податкові переваги в антикризовій фінансовій політиці України: монографія / за ред. Т. І. Єфименко, Ю. Б. Іванова. Київ: ДННУ «Акад. фін. управління», 2023. 494 с.
14. Результати виконання митними органами фіскальної функції у 2024 році URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/rezultati-vikonannia-mitnimi-organami-fiskalnoyi-funktsiyi-u-2024-rotsi-1976> (дата звернення 02.04.2026)
15. Пільги зі сплати митних платежів у листопаді склали 32,1 млрд грн URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/pilgi-zi-splati-mitnikh-platezhiv-u-listopadi-sklali-321-mlrd-grn-2556> (дата звернення 02.04.2026)
16. Реєстр авторизацій URL: <https://cabinet.customs.gov.ua/cdspubliclist> (дата звернення 02.04.2026)
17. Питання функціонування авторизованих економічних операторів URL: <https://customs.gov.ua/deiaki-pitannia-funktsionuvannia-avtorizovanih-ekonomichnikh-operatoriv#> (дата звернення 02.04.2026)
18. Інтерактивний дашборд ключових показників ефективності (КПЕ) URL: <https://uaprogress.tech/customs> (дата звернення 02.04.2026)
19. Держмитслужба впроваджує штучний інтелект для спрощення митного оформлення авто URL: <https://customs.gov.ua/news/it-transformatsiia-62/post/derzhmitsluzhba-vprovadzhuie-shtuchnii-intelekt-dlia-sproshchennia-mitnogo-oformlennia-avto-2025> (дата звернення 02.04.2026)
20. Illicit cigarette consumption in Europe-2024 URL: <https://www.pmi.com/resources/docs/default-source/itp/illicit-cigarette-consumption-in-europe-2024-results.pdf> (дата звернення 02.04.2026)
21. Національна стратегія доходів до 2030 року URL: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716 (дата звернення 02.04.2026)
22. Плани і звіти Бюро економічної безпеки URL: <https://esbu.gov.ua/diialnist/plani-ta-zvity> (дата звернення 02.04.2026)

23. Корупція в Україні 2025. Аналітичний звіт НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/doslidzhennya-koruptsiyi/> (дата звернення 02.04.2026)

References:

1. Za 12 misyatsiv 2025 roku tovarobih Ukrayiny sklav \$125,1 mlrd [For 12 months of 2025, Ukraine's trade turnover amounted to \$125.1 billion] Available at: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-12-misiatsiv-2025-roku-tovaroobig-ukrayini-sklav-1251-mlrd-2598> (accessed April 02, 2026).
2. Zvit pro stan vykonannya natsional'noyi stratehiyi dokhodiv do 2030 roku u 2024 rotsi [Report on the status of implementation of the National Income Strategy until 2030 in 2024] Available at: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716 (accessed April 02, 2026).
3. Zvit pro vykonannya uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu ta Yevropeys'kym Soyuzom za 2025 rik [Report on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union for 2025] Available at: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-2025-UA_web.pdf (accessed April 02, 2026).
4. Lehkostup I., Sainchuk N., Sokolyuk M. (2023) Mytni platezhi yak skladova formuvannya dokhidnoyi chastyny derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny v umovakh voyennoho stanu [Customs payments as a component of the formation of the revenue part of the state budget of Ukraine under martial law]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and Society*, no. 52. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2564> (accessed April 02, 2026).
5. Petrunenko YA. V. (2023) Osoblyvosti nadannya podatkovykh ta mytnykh pil'h sub"yektam hospodaryuvannya v umovakh diyi pravovoho rezhymu voyennoho stanu v aspekti efektyvnoho vykorystannya derzhavnykh koshtiv [Peculiarities of providing tax and customs benefits to business entities under the legal regime of martial law in terms of the effective use of public funds]. *Pravo i suspil'stvo – Law and Society*, no. 5. pp. 78–86. Available at: https://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/5_2023/13.pdf (accessed April 02, 2026).
6. Tyshchenko V., Kanyhin S., Azizova K. (2022) Mizhnarodnyy dosvid orhanizatsiyi perevirok kandydativ na otrymannya statusu avtoryzovanoho ekonomichnoho operatora [International experience in organizing inspections of candidates for obtaining the status of an authorized economic operator] *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and Society*, no. 39. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1411> (accessed April 02, 2026).
7. Duhinets' H., Vdovychenko M. (2024) Avtoryzovanyy ekonomichnyy operator: perevahy ta problemy implementatsiyi v sviti. [Authorized economic operator: advantages and problems of implementation in the world] *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and Society*, no. 64. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4301> (accessed April 02, 2026).
8. Mashyka YU. V. (2025) Pravoohoronna funktsiya mytnykh orhaniv Ukrayiny v umovakh vyiny: vyklyky ta perspektyvy rozvytku [Law enforcement function of customs authorities of Ukraine in wartime: challenges and prospects for development] *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, no. 92. pp. 269–275. Available at: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2026/01/38-2.pdf> (accessed April 02, 2026).
9. Dorofeyeva L. M. (2024) Vzayemodiya mytnykh ta pravookhoronnykh orhaniv u pytannyakh protydiy kontrabandi [Interaction of customs and law enforcement agencies in combating smuggling] *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, no. 85. pp. 322–328. Available at: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/11/50-1.pdf> (accessed April 02, 2026).
10. Shokalo V. S. (2025) Funktsionuvannya mytnykh orhaniv cherez pryzmu didzhytalizatsiyi [The functioning of customs authorities through the prism of digitalization] *Akademichni vizyiv – Academic Visions*, no. 39. Available at: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1630> (accessed April 02, 2026).
11. Helemey M. O., Lysy H. V. (2025) Zarubizhnyy dosvid protydiy pryynyattya propozyztsiyi, obitsyanky abo oderzhannya nepravomirnoyi vyhody spivrobotnykamy mytnoyi sluzhby Ukrayiny [Foreign experience in counteracting the acceptance of an offer, promise or receipt of an illegal benefit by employees of the customs service of Ukraine] *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, no. 91. pp. 343–348. Available at: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/344272> (accessed April 02, 2026).
12. Dovidnyky pil'h [Benefits directories] Available at: <https://tax.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/dovidniki-/54005.html> (accessed April 02, 2026).
13. Podatkovi preferentsiyi v antykrizoviyi fiskal'niy politytsi Ukrayiny : monohrafiya (2023) / za red. T. I. Yefymenko, YU. B. Ivanova [Tax preferences in the anti-crisis fiscal policy of Ukraine: monograph / edited by T. I. Yefymenko, Yu. B. Ivanova.] Kyiv : DNUU "Akad. fin. upravlinnya" (in Ukrainian)
14. Rezul'taty vykonannya mytnykh orhanamy fiskal'noyi funktsiyi u 2024 rotsi [Results of the implementation of the fiscal function by customs authorities in 2024] Available at: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/rezultati-vikonannya-mitnimi-organami-fiskalnoyi-funktsiyi-u-2024-rotsi-1976> (accessed April 02, 2026).
15. Pil'hy zi splaty mytnykh platezhiv u lystopadi sklaly 32,1 mlrd hrn [Customs duty exemptions in November amounted to UAH 32.1 billion] Available at: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/pilgi-zi-splati-mitnykh-platezhiv-u-listopadi-sklaly-321-mlrd-grn-2556> (accessed April 02, 2026).
16. Reyster avtoryzatsiy [Register of authorizations] Available at: <https://cabinet.customs.gov.ua/cdpubliclist> (accessed April 02, 2026).
17. Pytannya funktsionuvannya avtoryzovanykh ekonomichnykh operatoriv [Issues of functioning of authorized economic operators] Available at: <https://customs.gov.ua/deiaki-pitannia-funktsionuvannya-avtorizovanykh-ekonomichnykh-operatoriv#> (accessed April 02, 2026).
18. Interaktyvnyy dashboard klyuchovykh pokaznykiv efektyvnosti (KPE) [Interactive dashboard of key performance indicators (KPIs)] Available at: <https://uaprogress.tech/customs> (accessed April 02, 2026).
19. Derzhmyt-sluzhba vprovadzhuye shtuchnyy intelekt dlya sproshchennya mytnoho oformlennya avto [The State Customs Service is implementing artificial intelligence to simplify customs clearance of cars] Available at: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/derzhmitsluzhba-vprovadila-novu-versiyu-avtomatizovanoyi-sistemi-analizu-rizikiv-do-iyakoyi-dodano-elementi-shtuchnogo-intelektu-1626> (accessed April 02, 2026).
20. Illicit cigarette consumption in Europe-2024 Available at: <https://www.pmi.com/resources/docs/default-source/itp/illicit-cigarette-consumption-in-europe-2024-results.pdf> (accessed April 02, 2026).

21. Natsional'na stratehiya dokhodiv do 2030 roku [National revenue strategy by 2030] Available at: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716 (accessed April 02, 2026). (in Ukrainian)

22. Plany i zvity Byuro ekonomichnoyi bezpeky [Plans and reports of the Bureau of Economic Security] Available at: <https://esbu.gov.ua/diialnist/plani-ta-zvity> (accessed April 02, 2026).

23. Koruptsiya v Ukrayini 2025. Analitychnyy zvit NAZK [Corruption in Ukraine 2025. Analytical report NAZK] Available at: <https://nazk.gov.ua/uk/doslidzhennya-koruptsiyi/> (accessed April 02, 2026).

Дата надходження статті: 02.04.2026

Дата прийняття статті: 23.04.2026

Дата публікації статті: 24.06.2026